

## PRĂVĂLIA CU POEZIE



Cluj-Napoca, 2019

## CUPRINS

În loc de prefață. Poezia, mod de întrebuintare .....	7
I.	
Etica și noetica poeziei .....	13
Etica poeziei. Ana Blandiana, <i>Fals tratat de manipulare</i> .....	15
Etica memoriei. O propunere: să susținem Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței la Premiul Nobel pentru Pace .....	27
Viețile netrăite ale Constanței Buzea .....	31
„Autodemascarea” unui poet român în America. Andrei Codrescu, <i>Lección de poezie</i> .....	37
Amintiri din „lagărul natal”. Câteva lucruri despre cel mai important jurnal al anilor `80-`90. Aurel Dumitrașcu, <i>Carnete maro</i> .....	46
Avatarurile criticului de poezie Vasile Spiridon, <i>Apărarea și ilustrarea poeziei</i> .....	59
II.	
Optzeciștii .....	63
Poezia și înțelesul de pierdere. Mircea Bârsilă, <i>Viața din viața mea</i> ....	65
„Antipoezia” și <i>partițiunile</i> marca Leo Butnaru .....	68
Între lumi. Magda Cârnelci, <i>Poeme Trans</i> .....	74
Deformarea „tiranică” a realității în poezia lui Gabriel Chifu .....	81
Dumitru Chioaru, orficul mântuit.....	86
Poezia lui Vasile Dan, de la „melancolia lucidă”, la controlul universului centripet.....	91
„Cum reflectă aurul clipocitul unei stele care moare?” Nichita Danilov, <i>Recviem pentru țara pierdută</i> .....	95
Baladele singurătății din Paradis. Gellu Dorian, <i>Cartea singurătăților</i> .	99
Poezia fără frontiere (nici măcar interioare) Vasile Gogea, <i>Propozițiile din Salonul 9 (6 fiind ocupat)</i> .....	106
Himerismul, expresionismul și apocalipsa necomunicării. Un poet român din Gibraltar. Dimitrie Grama, <i>Singuri împreună</i> .....	110
Ioan Moldovan și „claritatea impură” a poeziei .....	118
Dezintegrarea în lumea imaginată. Viorel Mureșan, <i>Poștașul rural</i> ...	125
Relatări de pe frontul vizibil-invizibilului Emil Nicolae, <i>Suflet prădător</i> .....	128
Aurel Pantea și „apocalipsa personală” .....	131

Respect	Caleidoscopul poetic al lui Ion Popescu-Brădiceni.....	136
	„Nimic nu mai e cum a fost, a pierdut și ce n-a avut, acum stă în ogradă cu ochii în gol...”	
	Liviu Ioan Stoiciu, <i>Substanțe interzise</i> .....	139
	Poezia lui Arcadie Suceveanu: probe ale martorului și ale „povestașului” .....	145
	Poezia, între căderea în timp și căderea în sine	
	Traian Ștef, <i>Poemul de dragoste</i> .....	151
	Recâștigarea ingenuității prin provocarea ingeniozității	
	Lucian Vasiliu, <i>Cod numeric personal</i> .....	156
	Concert de jazz pentru arlechinii din Paradis	
	Paul Vinicius, <i>Noapți la maximum. Dimineți voalate</i> .....	159
	„Cine a spălat vasele la Cina cea de Taină?”	
	Matei Vișniec, <i>La masă cu Marx</i> .....	165
	„Cuvântul înseamnă izgonirea în păcat ...”	
	Varujan Vosganian, <i>Ochiul cel alb al Reginei</i> .....	173
	Muzeul cu ghid orb sau poezia de sub tirania simbolurilor	
	George Vulturescu, <i>Negură și caligrafie</i> .....	175

### III.

	Post-optzeciștii .....	181
	Minune: poezia poate face ca mutul să vorbească	
	Constantin Acosmei, <i>Jucăria mortului</i> .....	183
	Rita Chirian și „frumusețea ca disperare umilă” .....	191
	„Insulele de tragedie dintr-o mare de ironie”	
	Nicolae Coande, <i>Vorbașago</i> .....	195
	Un exilat în propria lume. Dan Coman, <i>Erg</i> .....	199
	<i>Universul Mama</i> de George Vasile Dâncu .....	205
	leșirea de sub narcoza melancoliei	
	Hristina Doroftei, <i>Mașina de cusut</i> .....	209
	„Vânarea de vânt” și victimele colaterale.	
	Claudiu Komartin, <i>Cobalt</i> .....	212
	„Un puseu suprarealist și consecințele sale”	
	Marin Mălaicu-Hondrari, <i>La două zile distanță</i> .....	218
	Poezia ca violență domestică	
	Felix Nicolau, <i>Kamceatka. Time IS honey</i> .....	226
	„Când moartea e o jucărioară de un leu”	
	Robert Șerban, <i>Moartea parafină</i> .....	231
	„Întrebări pentru pustiul de după colț”	
	Radu Vancu, <i>Frânghia înflorită</i> .....	237
	Poezia ca „un vertij al revelațiilor”	
	Alexandru Ovidiu Vintilă, <i>Obiecte psihice</i> .....	247

„Pisnet pentru oameni și cărți Tineri și neliniștiți.....”	251
„Antologiile de poezie între deziderat și performanță” Ziduri între vii ( <i>Andrei Alecsa, Cristina Alexandrescu, Rita Chirian, Larisa Danilov, Bogdan Federeac, Anastasia Gavrilovici, Vlad A. Gheorghiu, Paul Gorban, Mădălina Ionela Grosu, Emanuel Guralivu, Matei Hutopilă, Livia Iacob, Laurențiu Gabriel Istrate, Anton Lascu, Ioan Mateiciuc, Friedrich Michael, Ioana Miron, Alexandra Negru, Lucian Parfene, Maria Pilchin, Manon Pițu, Nicoleta Popa, Florin Dan Prodan, Carmen Stanciu, Amelia Stănescu, Carmen Veronica Steiciuc, Cătălin Mihai Ștefan, Andrei Zbîrnea, Șerban Axinte</i> ) .....	253
Mihaela Aionesei, <i>Cămașa de sare</i> .....	277
„Un debut de care trebuie să ținem/ țineți seama” Andrei Alecsa, <i>un shot de Ted, două de Sylvia</i> .....	279
Melancolie, hieratism & umor la un debutant Ștefan Ivas, <i>mila schimbă gustul cărnii</i> .....	283
„Fișa clinică” a Ofeliei Prodan .....	289
Să fim Poetically correct. Prefață la instalațiile poetice ale lui Tedy Arman .....	291

V.

Fenomenul QPoem .....	301
Otilia Ardeleanu – <i>Totul e să mergi până la capăt</i> .....	303
<i>Orașul alb</i> de Ioan Barb .....	305
Vis cu sandale roșii de Ioana Burghel .....	307
<i>Labirintul indus</i> de Liliana Hinoveanu .....	308
Alte suspendări în imponderabil <i>Deasupra lui Hans</i> de Liviu Mățăoanu .....	310
Poezia ca alchimie. Andrei Novac, <i>Regula timidității</i> .....	312
<i>Pâinea lui Bragi</i> de Dorina Stoica .....	314

VI. Prăvălia cu poezie. Ultima oră ( <i>Alice Valeria Micu, Ioan Pavel Azap, Mitoș Miclășanu, Marcel Tolcea, Florin Dochia, Mihaela Grădinariu, Spiridon Popescu, Ion Dumbravă, Luminița Ignea, Simona-Grazia Dima, Nicolae Corlat, Veronica Balaj, Ciprian Măceșaru</i> ) .....	317
--	-----

În loc de postfață: Comedia literaturii. Reloaded. ....	331
---	-----

I.

## ETICA ȘI NOETICA POEZIEI

Ana Blandiana • Constanța Buzea • Andrei Codrescu  
Aurel Dumitrașcu • Vasile Spiridon

### ANA BLANDIANA, *FALS TRATAT DE MANIPULARE* (Editura Humanitas, 2013)

Poezia Anei Blandiana reiterează o veche/ străvechea aserțiune că omul este o trestie, cea mai fragilă din natură, dar o trestie gânditoare. Frumoasă ca poezia însăși, Ana Blandiana a făcut din frumusețea poeziei o chestiune (de) etică. Căci poezia adevărată, în orice epocă, sub dictatură sau în libertate, a fost receptată ca subversivă, s-a opus unor sisteme politice aberante dar și conformismelor de orice fel. Și Lucian Blaga a fost subversiv sub dictatură, dacă e să lărgim spațiul discuției, orice poezie a lui, în perioada în care a fost interzis sau judecat pentru „dogmatism în filosofie” (*după o expresie dintr-o scrisoare a lui I.D. Sîrbu*), fie că era vorba de o poezie de dragoste sau o poezie despre natură, era un manifest în favoarea libertății. Tristan Tzara s-a opus conformismului din societatea europeană, de la un moment dat, iritând gustul comun. Tot așa, dacă spui Radu Gyr spui luptă subterană pentru demnitate și libertate, chiar dacă e/ era vorba de a recita un poem de dragoste, dintre cele multe scrise de acesta pe teme mai puțin angajate. Cuvintele capătă energia celui care emite/ transmite, dar numai în contact/ relație cu energia celui care receptează/ primește fluxul din cuvinte. De altfel, poezia a avut un rol esențial în regăsirea socială a nației noastre, de la constituirea statului modern încoace, Alecsandri, Eminescu, Goga au dat vigoare lirică mesajului social sau, mai bine zis, au dat liricului vigoarea socialului. Alexis de Tocqueville, într-o carte despre Revoluția franceză, explicase că liantul care omogenizase societatea franceză, din nord până în sud, fusese cuvântul tipărit, în carte sau în presă. În afara acestuia societatea ar fi fost divizată, ruptă între interese zonale, incapabilă de o acțiune atât de coerentă, precum Revoluția franceză. Principiile tipografice ale uniformității, continuității și liniarității acoperiseră complexitatea vechii societăți feudale și orale (*după Marshall McLuhan*). Este dat și exemplul imnului Franței, „La Marseillaise”, compus de un obscur autor, Rouget de Lisle, la Strasbourg, în noaptea de 25 / 26 aprilie 1792, după declararea războiului cu Austria. Titlul inițial a fost „Chant de guerre pour l'armée du Rhin” („Cântecul de război al armatei de pe Rin”). La 30 iulie 1792, melodia a fost cântată de soldații republicani din Marsilia la intrarea lor în Paris, de acolo provenind numele „La

Marseillaise”. De sub stratul de cuvinte simple a erupt o energie al cărei ecou nu s-a stins nici până azi.

Nu altfel s-a întâmplat în societatea noastră, în perioada care a urmat celui de-al doilea război mondial mai ales. Sub stratul de cuvinte al unui text, cenzura căuta subversivul, știa, simțea că arta poate să ascundă adevărul care să trezească/ detoneze în societate. Sub același strat de cuvinte cititorul căuta adevărul care i se ascundea, căuta un licăr de speranță. Poetul (scriitorul) era un „văzător” cu duhul. De asta, când în 1984 apărea un grupaj de versuri încărcate de esopism, de Ana Blandiana (fiindcă de „cazul Blandiana” ne ocupăm acum; au mai fost și altele, multe), în revista studentească „Amfiteatru”, scăpat în spațiul public printr-un șir de erori ale redactorilor și ale cenzorilor, în societatea noastră apăruse un semn. Că poeții lucrează cu otrăvurile cuvintelor, că poeziei nu i se luase cu totul focul tainic, că toată lumea trebuie să fie atentă că vor mai veni mesaje care să stârnească „subliminalul popular”. Numărul respectiv din revista „Amfiteatru” a fost retras de pe piață, evident, dar nu suficient de iute încât o parte din tiraj să nu ajungă în țară. Eu însumi am copiat de mai multe ori textele și le-am dat mai departe, putea fi un bun cadou să oferi cuiva aceste poeme interzise, subversivitatea era codul nostru de comunicare. Spune Ana Blandiana într-un interviu, în legătură cu perioadele de interdicție de semnătură: „Atât în cazul celor trei interdicții de semnătură ('60-'64, '85 și '88-'89), cât și în nenumăratele cazuri când n-am reușit să-mi public lucrările, nu era vorba despre texte politice propriu-zise, ci de poezie. O poezie considerată periculoasă, pentru că spunea adevăruri într-o societate în care singura materie prima nedeficitară era minciuna. Astfel, rostirea celui mai neînsemnat adevăr putea fi privită ca un act de eroism”.

Și în cazul poeziilor din „Amfiteatru” la o primă vedere textele nu aveau nimic subversiv, totuși, trebuia să deții codul social, să trăiești aceeași realitate. Pentru un norvegian, de exemplu, un poem precum cel care urmează nu poate fi decât o metaforă a nașterii umăr la umăr a popoarelor de foetuși care așteaptă la poarta vieții: „*Un întreg popor/ Nenăscut încă/ Dar condamnat la naștere,/ Foetus lângă foetus,/ Un întreg popor/ Care n-aude, nu vede, nu înțelege,/ Dar înaintează/ Prin trupuri zvârcolite de femei,/ Prin sânge de mame/ Neîntrebate.*” (Cruciada copiilor). Cu ceva vreme în urmă, Nichita Stănescu o spusese altfel: „Tristețea mea aude nenăscuții câini pe nenăscuții oameni cum îi latră”. Dar nu mai era același lucru. Noi însă știam codul, că acolo era vorba de copiii care se nășteau împotriva voinței celor care îi concepeau, într-un proces de înmulțire forțată, comandată de partidul unic și omnipotent, omniprezent. Alt poem are o încărcătură

lirică de înaltă frecvență, din păcate noi a trebuit să îl citim tot în cheie socială. „Noi, plantele,/ Nu suntem ferite/ Nici de boală,/ Nici de nebulie/ (N-ați văzut niciodată/ O plantă/ Înnebunită,/ Încercând să intre/ Cu mugurii în pământ?)/ Nici de foame,/ Nici de frică/ (N-ați văzut niciodată/ O tulpină galbenă/ Încolăcindu-se printre gratii?). Eu cred/ Eu cred că suntem un popor vegetal,/ De unde altfel liniștea/ În care așteptăm desfrunzirea?/ De unde curajul/ De-a ne da drumul pe toboganul somnului/ Până aproape de moarte,/ Cu siguranța/ Că vom mai fi în stare să ne naștem/ Din nou?/ Eu cred că suntem un popor vegetal –/ Cine-a văzut vreodată/ Un copac revoltându-se?/ Singurul lucru/ De care suntem ferite/ (Sau poate private)/ E fuga.” (Delimitări). Revolta unui copac în fața toamnei ce vine poate fi un poem în sine care poate fi preluat ca mesaj/ sugestie de orice cititor de poezie, iar ideea ca o plantă să înnebunească și să încerce să intre cu mugurii în pământ, e una cuceritoare pentru orice degustător de imagini rare. Dar cititorul român nu a citit așa textul, poporul vegetal care nu se revolta niciodată era chiar poporul român. Iar în interiorul textului acuzația era explicită, îndemnul la revoltă era extrem de clar. Mai sugestiv pentru încărcătura simbolică a cuvintelor, pentru valoarea lor de cod într-o societate sub dictatură era în acel grupaj de versuri din „Amfiteatru” un text cu o înșiruire de termeni care acopereau realitatea acelor vremuri, un amestec de lucruri care prisoseau (lacrimi, întâmpinări la aeroport, zvonuri, portrete cunoscute, Cântarea României etc.) și lucruri care lipseau aproape cu desăvârșire într-un experiment de înfometare și umilire la nivelul societății demn de experimentul celebrului Buridan care, conform bancului, în momentul în care își obișnuise măgarul să nu mai mănânce, acesta, nerecunoscător, crăpase de foame: „Frunze, cuvinte, lacrimi,/ cutii de chibrituri, pisici,/ tramvaie câteodată, cozi la făină,/ gărgărițe, sticle goale, discursuri,/ imagini lungite de televizor,/ gândaci de Colorado, benzină,/ stegulețe, portrete cunoscute,/ Cupa Campionilor Europeni,/ mașini cu butelii, mere refuzate la export,/ ziare, franzele, ulei în amestec, garoafe,/ întâmpinări la aeroport, cico, batoane,/ Salam București, iaurt dietetic,/ țigănci cu kent-uri, ouă de Crevedia,/ zvonuri, serialul de sâmbătă seara,/ cafea cu înlocuitori,/ lupta popoarelor pentru pace, coruri,/ producția la hectar, Gerovital, aniversări,/ compot bulgăresc, adunarea oamenilor muncii,/ vin de regiune superior, adidași,/ bancuri, băieții de pe Calea Victoriei,/ pește oceanic, Cântarea României,/ totul” (Totul). Pe acest fond și poemele absolut pașnice ale Anei Blandiana au început să fie citite după codul (nostru) particular, o elegie căpătase valențe contestatate, așa că puteai găsi chei sociale chiar și într-un text cântat în acele vremuri: „Lasă-mi, toamnă, pomii verzi/ Uite, ochii mei ți-i dau/ Ieri spre seară-n



vântul galben/ Arborii-n genunchi plângeau.// Lasă-mi, toamnă,cerul  
lin./ Fulgeră-mi pe frunte mie/ Astă-noapte zarea-n iarbă/ Încearca să se  
sfâșie.// Lasă, toamnă-n aer păsări/ Pașii mei alungă-mi-i/ Dimineața  
bolta scurse/ Urlete de ciocârlii.// Lasă-mi, toamnă, ziua, nu mai/  
Plânge-n soare fum/ Înserează-mă pe mine,/ Mă-nserez oricum.”  
(Lasă-mi, toamnă, pomii verzi) Nu altfel erau citite poemele  
optzeciștilor, limbajul încifrat, parodic adesea, americanizat prin  
influențele postmoderne, datorat traducerilor de ultimă oră, era pus  
sub lupă, cenzura lupta din greu cu avalanșele de sugestii care  
stârneau imaginația cititoare. Un vers ca acesta, „Bine-i de noi, rău e  
de Concernul Lockheed”, dintr-un poem de Traian Coșovei, era prilej  
de vorbe și de ipoteze, circula ca probă de curaj și ironică abordare a  
realității imediate. Da, în ziarul „Scânteia” (se) scria că Occidentul e  
putred, că acele „concerne” care promovau capitalismul erau în  
faliment, numai foamea de la noi era o valoare sigură, de viitor.

Avem în față acum nu o carte de poezie semnată de Ana  
Blandiana, ci un volum special care are toate atributele cărții de  
memorii, a jurnalului, a unei anexe la cartea de istorie contemporană  
întocmită de un martor care a trăit toate evenimentele cu toți porii  
sufletului și inimii deschiși. „Fals tratat de manipulare” e o sumă de  
confesiuni care mărturisesc despre etica poetului și a poeziei. Patosul  
și o linie de conduită sunt cele care dau coerența întregului corpus de  
texte. Pentru un poet, de la un punct încolo, adevărul este singura  
poezie. Ana Blandiana însăși spune că această carte nu este o  
încercare de a-și povesti viața, ci una de a o înțelege; în această  
afirmație consistă de fapt relația biografie-operă, arta fiind o cale de  
cunoaștere a sinelui.

Într-un text intitulat oarecum tautologic „Un infern de joasă  
speță”, Ana Blandiana face o distincție netă între cărțile din ceea ce  
numim generic biblioteca lumii, acest imperiu de litere se ordonează  
după o maniheistă împărțire categorială: „Poate toate cărțile lumii se  
împart în doar două categorii: cele care au fost scrise din dragoste și  
cele care au fost scrise din ură. În orice caz, autorii lor pot fi definiți cel  
mai exact prin mobilul scrisului lor: unii o fac pentru că iubesc oamenii,  
alții pentru că îi urăsc. Ca și în Biblie, cei căldicei, cei neutri nu  
contează. Formulată astfel, afirmația poate părea prea tranșantă și  
simplificatoare. Și, desigur, așa și este, dar asta nu o face mai puțin  
adevărată. Iar ea este revelatoare mai ales când persoana care scrie  
este un personaj ajuns într-o situație-limită. Acolo unde Nicolae  
Steinhardt a trăit jurnalul fericirii, alții au înregistrat doar degradarea  
prin foame, dezumanizarea prin spaimă, torturile, trădările, prăbușirile  
psihice.” Dacă e așa, unde se încadrează autoarea „Falsului tratat de

manipulare”? Cu siguranță nu între „cei căldicei”. Răspunsul vine, de altfel, încă din prefața cărții, acolo unde autoarea justifică obsesia de a scrie o istorie personală în raport cu istoria tuturor, într-un adevărat „studiu de caz” în care subiectul este propria evoluție, propriul destin: *„Aceasta este una dintre cărțile mele pe care am scris-o fără bucurie, chiar cu un anumit resentiment din obligația de a o scrie. O obligație care mă umilește, așa cum mă umilește obligația de a-mi face investigații medicale când nu mă simt bine. Ca și pe plan medical, trebuie să accept să mă expun, să mă las cercetată (faptul că eu însămi sunt cercetătorul nu schimbă întru nimic lucrurile) și să aștept cu emoție rezultatul cercetărilor. Desigur, este și o carte de amintiri, doar în măsura în care amintirile pot dezvălui argumente. Dar ea nu va avea cu siguranță nimic comun cu acele opusculă în care diferite personaje publice își povestesc experiența politică recentă pentru a o consolida pe cea viitoare, folosind fraze mai mult sau mai puțin lemnoase, mai mult sau ai puțin proprii, ca să-și acopere greșelile și să-și pună în valoare adevărurile. Și asta pentru simplul motiv că nu am scris această carte pentru a transmite un adevăr pe care eu îl dețin, ci pentru a găsi un adevăr de care eu am nevoie. Sensul ei nu este să acopere, ci să descopere ceva. Și anume, răspunsul meu la întrebările pe care singură mi le pun în legătură cu propria mea condiție și propria mea evoluție.”* E vorba de ură? E vorba de dragoste? Fiind vorba de sine, nici dragostea nici ura nu pot fi mobiluri pentru a scrie o carte; cel mult poate fi vorba de o curățire (exorcizare?) prin cuvinte a unei istorii care și-a lăsat adânc drojdia în sufletul celei/ celui care a trăit-o fără rest. De altfel, în altă parte Ana Blandiana, în spiritul aceleiași priviri dihotomice, se definește/ regăsește între artiștii pe care i-a cunoscut, într-o formă sau alta: *„Există două feluri de artiști. Cei care prin opera lor încearcă să înțeleagă lumea (ceea ce poate însemna și să-i dea un sens) și alții care preferă să construiască o alta în loc. Oricât ar părea de ciudat, nu este vorba de o deosebire între realiști și fantaști, ci între cei dispuși să înfrunte sistemul și cei care neavând destul curaj pentru asta, îl acoperă cu un simulacru original. Dar cine nu înțelege că în artă căutarea originalității este o formă de superficialitate nu are în perspectiva timpului nici o șansă, chiar dacă își trăiește clipa orbitor și nu asurzitor ecou. Nu e nevoie să precizez că fac parte din prima categorie, că n-am încercat niciodată să adaug ceva naturii, ducând până la prejudecată spaima că aș putea fi autorul a ceva făcut, nu născut.”*

Scriitorul român a ieșit din comunism cu un oarecare prestigiu. Și asta datorită faptului că într-o perioadă concentraționară, de dictatură,

părea să poată simula destul de convingător libertatea. Pentru că o simulare a fost și nu libertate! Atâta timp cât erai liber doar în pat, când visai parțial color sau la masa de scris, în care cenzorul din tine veghea ca să nu depășești prea mult limitele permise de sistem, nu poți vorbi de libertate. Liberi au fost, poate, doar cei care nu au scris nimic, care au înșăilat cu degetul pe luciul apei propriile viziuni. Deși și ratarea destinului celor care au încercat nesupunerea făcea parte din planul de controlare a culturii. Și cei care au scris, fără să facă ideologie fătuișă și cei care nu au scris nimic, încercând să se apere, au fost parte în planul de supunere a culturii vii, de manipulare, de sufocare a libertății.

Mi-a fost dat să citesc recent un volum al lui Bohumil Hrabal, „Scrisori către Dubenka” (Editura „Curtea Veche”, 2014), care e, de asemenea, o privire retrospectivă a unui scriitor care a trăit tot în lagărul socialist, în aceeași perioadă cu Ana Blandiana, care a fost martor și actant al istoriei din preajmă. Numai că țara în care trăise era Cehoslovacia. Iată ce spune Hrabal despre cum s-a rezolvat chestiunea trecerii puterii, în urma „revoluției de catifea”, dinspre autoritatea comunistă spre „instituția revoluției”: *„Atunci toată Praga, astăzi toată țara. Și președinte este Vaclav Havel și torențele descătuișate de entuziasm s-au răspândit în academie, în fabrici, în școli, în birouri, în toate oficiile poștale și în magazine, armata a depus jurământ în fața domnului președinte, la fel și unitățile securității... Sturm und Drang-ul studenților s-a răspândit în toate sătucurile și așezările izolate, în toate colțurile țării, pretutindeni unde există om, acela simt nevoia să spună tare și răspicat tot ceea ce suprastructura acestei țări a luat în derâdere...”*

La noi situația este total anapoda. După o revoluție manipulată și însângerată, urmează etapa confiscării acesteia. Participantul la actul revoluției, direct, fără să se automenajeze, este trecut pe lista neagră a celor care își trec în cont țara cu tot cu istorie, cu populația manevrabilă, cu economia vizibilă și invizibilă, conturi și funcții. Piața Universității, „kilometrul zero al democrației”, devine un periculos loc în care îți e frică să spui că ești dintre cei care au vrut, cu câteva luni în urmă, să o rupă cu comunismul. Primitivismul aparatului represiv, întărit prin consimțământul haotic, indiferent, manevrat al mulțimii, a scos la iveală, din străfundurile ființei populației, urdori și instincte, peste sângele tinerilor de la revoluție „peșteronauții” care au preluat puterea au lățit zâmbetul de pe chipul unui activist reciclat (Ion Iliescu) până la stadiul de rânjet: *„Și deodată, în timpul Pieței Universității, totul s-a schimbat. Ca la o comandă magică, în jurul nostru s-a trasat un cerc de aversiune și iritare. Nea Gheorghe – vecinul căruia îi lăsam*

cheile și căruia de-a lungul anilor ne obișnuisem să-i cerem părerea despre ce se mai întâmplă și să considerăm, nu fără umor, dar înduioșați, că este probabil chiar părerea poporului român – mi-a spus, după ce mă întrebese dacă e adevărat că am vorbit în Piața Universității, că acolo dansează femei goale și stau în corturi drogați. Iar o vecină mi-a povestit, mirându-se, dar urmărindu-mi în același timp curioasă reacția, că la școală copiii ar fi fost învățați să arunce cu pietre după mașina noastră când venim prin sat. Cine i-a învățat și pe care copii, pe cei care cu câteva luni înainte scandau blan-di-a-na? Ce rost avea și pe cine să întreb? Faptul că femeia de la care luam de ani de zile lapte – stând de vorbă în timp ce mulgea și povestindu-i cum o așteptam când eram mică pe Bunica să-mi mulgă laptele direct în cană – ar fi putut să inventeze ceea ce îmi spunea era aproape la fel de incredibil ca faptul că un învățător ar fi putut să-i învețe pe copii așa ceva. Și mai gravă decât amândouă aceste puțin probabile posibilități era ideea că cineva lansase cu bună știință această monstruozitate și că – iată – ea nu era considerată absurdă, ci doar transmisă mai departe cu interes și curiozitate. Uimitoare era nu manipularea, ci promptitudinea și eficiența ei.”

E limpede că e vorba de două lumi în care se întâmplase același lucru, în același timp, dar cu urmări diferite. Ce urmează? La Bohumil Hrabal, într-o scrisoare către aceeași Dubenka, acesta îi spune cu îngrijorare: „Poporul acesta, oamenii aceștia care s-au prelins ca niște râulețe subterane ajungând până la noaptea Sfinților Iacob și Filip, poporul nostru a ieșit acum în plin soare și totuși tremură de teamă ca nu cumva soarta noastră, istoria noastră să nu se afunde din nou în cărările întunecoase subpământene. De aceea trebuie să ne menținem cu toate forțele la soare, tot ceea ce ne-a dezbinat trebuie să ardă în noaptea Sfinților Filip și Iacob împreună cu vrăjitoarele care ne-au otrăvit viața națională”. Noaptea sfinților Filip și Iacob, dinspre 30 aprilie spre 1 mai, este în calendarul tradițiilor cehești o „noapte a vrăjitoarelor”, manechine de paie sunt arse deodată cu spiritele rele. Prezentul și viitorul sunt chestiuni asumate de un popor întreg, cu îngrijorare, cu vigilență. După ce spune propozițiile de mai sus, Hrabal îi povestește prietenei lui din America despre aventurile pisicilor sale care îi înfrumusețază viața, revoluția de catifea s-a făcut, de altfel și pentru binele lor. Firesc. În rest, în țară, era liniște. La noi poeta cu un dezvoltat simț civic și al pericolului este sfâșiată de presă, de manipulatorii de profesie sau improvizați: „În ceea ce mă privește, am fost lăsată pe mâna presei feseniste. Dintre nenumăratele atacuri și revolte, îmi mai amintesc un articol din ziarul Libertatea intitulat Destul, o, Dolores. și semnat Ecaterina Oproiu, în care cronicara de film,

devenită analist politic și acuzator public, mă învinuia că propovăduiesc revoluția permanentă asemenea lui Dolores Ibárruri (pe care o confunda cu Troțki). Uita să precizeze însă că este vorba de o revoluție de sens contrar.”

Și amintirile îndepărtate ale celor doi scriitori, din țări și culturi diferite, sunt neasemănătoare. Hrabal povestește despre André Breton, căruia îi fusese discipol, ale cărui obsesii și gesturi le adusese în viața literară din Praga, prin anii '50, chiar aflată sub comunism; Blandiana vorbește, raportându-se la aceiași ani, despre spaima copilului care își vede tatăl arestat pentru... nimic, pentru nici o vină. E limpede că în lagărul comunist au fost mai multe măsuri cu care a operat „dictatura proletariatului”. Iar elementul opresor nu a fost din afară, ci dinăuntru. Coadă de topor a lucrat la noi spornic. Cartea Blandianei este plină de exemple care nu incriminează, e prea târziu, ci exprimă uluirea. Și tot Ana Blandiana spunea cândva, că românul e în postura copilului născut sărac care nu poate evolua liber, pentru că trebuie să poarte de grijă celor umili, rămași acasă. Nimic mai adevărat.

Într-un interviu din „Adevărul”, din septembrie 2011, Ana Blandiana vorbește despre o perioadă mai puțin cunoscută, dar extrem de concretă, atunci când a lucrat „în producție”, ca să demonstreze că nu era o persoană ruptă de realitatea pragmatic-socialistă din jur. Deși nu-mi pot imagina fragilitatea poetei care învăța să tencuiască, să manevreze mortarul, în prelungirea textului scris, trebuie să-i completăm biografia cu acest episod: „Eu nu păstrez acest sentiment despre perioada în care am lucrat fizic. O țin minte ca pe o perioadă mai curând luminoasă, deși, la final, am fost internată în spital pentru că am făcut o gravă criză de ulcer. Era o situație ciudată: mă dăduseră ucenic la o echipă de meșteri care erau țărani unguri și nu știa niciunul limba română. Dimineața erau aduși cu camionul, iar seara erau duși înapoi în sat. Țin minte ce mândră am fost când am învățat să tencuiesc, asta nefiind foarte ușor, pentru că mortarul trebuie să stea pe verticală. Toți m-au aplaudat când am reușit! În pauza de prânz venea uneori soțul meu (eram deja măritată) împreună cu alți colegi – lucrau la revista „Tribuna” – și îmi făceau cu mâna, iar eu îi salutam de pe schele. Colegii mei, zidarii, erau oarecum flatați că domnii vin și se uită la ucenica lor. Din păcate, nu mi-a folosit la nimic, pentru că s-a interpretat că am vrut să sfidez, făcând muncă grea și creând agitație în jurul meu. La Filologie aveam să intru abia după patru ani, când vremurile s-au mai destins.”

Chestiunea alegerii candidatului care să preia energia opoziției pentru a stopa măcar pentru o vreme ascensiunea eșalonului doi al

burgheziei comuniste, instaurată la putere, în 1992, a devenit crucială pentru România. În acea perioadă s-a vorbit mult în presă, controlată în cea mai mare parte de forțele reciclate ale fostei securități & fostului partid comunist, despre implicarea Anei Blandiana în desemnarea candidaților. Ar fi putut fi ea însăși președintele României: „În ceea ce mă privește, implicarea mea nefericită în alegerile prezidențiale din '92 a început prin ideea domnului Coposu de a-mi propune să candidez în numele CDR. Intrasem în biroul lui în care era în permanență o îngrămădeală ca în Gara de Nord și, de cum m-a văzut, mi-a spus vesel: Am rezolvat problema. Am găsit candidat pentru prezidențiale. Slavă Domnului, am spus eu. Cine e? și, în timp ce toată lumea din birou s-a întors spre mine, el a spus într-un fel oarecum solemn: Tu. O clipă am încremenit, dându-mi seama că nu glumește, apoi, în tăcerea care s-a lăsat, am dat un răspuns care a rămas de pomină. Domnule Coposu, capacitatea mea de sacrificiu este destul de mare pentru a accepta și, dacă Dumnezeu mă ajută, pot să fiu inspirată și să rezist în campania electorală, dar ce mă fac dacă câștig? Cu toții au izbucnit în râs, dar răspunsul meu fusese mai degrabă dramatic, iar în următoarea jumătate de oră am rezistat tuturor insistențelor și am contracarat toate argumentele. Am fost întotdeauna convinsă că nu sunt făcută să conduc oamenii, ci să-i emoționez și să-i conving. Descurajarea care s-a citit pe fețele acelor foști deținuți politici care îmi puteau fi părinți și bunici, atunci când au înțeles că nu mă vor putea convinge, și remușcarea de a-i fi dezamăgit m-au făcut să mă implic în căutarea unui alt candidat.” Chiar, ce ar fi fost? Îmi este greu acum să refac un posibil traseu al societății românești, cu Ana Blandiana în frunte, deși cu puțină imaginație aș putea să cred că lucrul ar fi fost posibil. Poate că în acest fel „clasa intelectuală” românească, ascunsă în mare parte în tranșeele conformismului, ar fi avut o reacție care ar fi determinat o altă așezare a valorilor în societate. Și, desigur, o altă perspectivă pentru România. Deși, mereu am avut probele lașității intelectualului român, care s-a ascuns după „misiunea sa creatoare”. Varianta „apolitismului activ” promovat de unii, a activismului post-comunist „recirculat” promovat de alții sub forma „omului de bine”, nu au fost altceva decât forme mascate de oportunism, atât de prezent în societatea noastră. Cred că la un moment dat am avut viziunea unor codri românești în care în copaci nu cresc crengi, ci direct cozi de topor, numai că nu am avut talentul de a face desenul de rigoare. Sugestia poate să fie preluată de cei care se pricep.

Volumul se numește, deci, „Fals tratat de manipulare”. Întrebarea firească e, care au fost manipulările la care a fost supusă poeta?

Copilăria e vremea manipulărilor ingenui, ieșirea din poveste se face cu amăgele, cu dureri, cu sacrificii, alungarea din rai este, de obicei, brutală: „Tata mi-a mărturisit că știe că eu sunt o fetiță destul de mare și de inteligentă ca să știu că Moș Crăciun nu există. Dar eu nu știam. O clipă chiar nu am înțeles la ce se referă, iar când în sfârșit n-am mai putut să neg existența dezvăluirii, am început să plâng în hohote și să țip: Nu-i adevărat, nu cred, nu-i adevărat, e o minciună! Plângeam și țipam și, cu cât negam mai tare cele auzite, cu atât mă pătrundeam de adevărul lor demolator și de nesuportat. Mi se părea că se prăbușește cerul peste mine și nu-mi amintesc să fi avut în viață, altă dată, senzația unei atât de ireversibile catastrofe, al unei pierderi atât de neînlocuit. Și, ceea ce este mai ciudat, am avut pentru prima oară atunci un sentiment – care avea să se repete de-a lungul timpului, până la a deveni dominant – de compasiune față de părinți, față de Tata, care se pierduse cu totul în fața reacției mele neașteptate și nu știa cum să reacționeze, la rândul lui, față de Mama, care, fără să bănuiască nimic, își debita cu emoții exagerate povestioara.”

„Manipulările sorții” sunt și ele prezente, în carte sunt o mulțime de secvențe care vorbesc despre întâmplările/ minunile care li se întâmplă oamenilor de care sunt sau nu sunt conștienți, dar care le determină viața, soarta. Dumnezeu lucrează cu mijloacele și cu măsurile lui într-o lume atentă mai mult la spectacolul facil al supraviețuirii. O spune chiar Ana Blandiana: „Anul 1977 a fost pentru noi anul în care ne-au apărut fiecareia câte două cărți. America Ogarului Cenușiu și Arta fără muză lui Romulus Rusan și Cele patru anotimpuri și Somnul din somn mie. Toate patru fuseseră predate editurilor înainte de data de 4 martie. În seara de 4 martie 1977 la ora 9 și 22 de minute am pierdut deci totul, cu excepția vieților noastre și a celor patru cărți. Nu mi-a venit niciodată să mă întreb ce-ar fi fost dacă am fi murit, pur și simplu, așa cum ar fi fost firesc – în blocul nostru muriseră 300 de persoane – dar m-am întrebat de nenumărate ori ce-ar fi fost dacă manuscrisele acestor cărți n-ar fi fost încă predate. Și, în mod ciudat, salvarea cărților îmi apărea de fiecare dată mai miraculoasă chiar decât salvarea noastră, în sensul că abia când realizăm imensul noroc (ce nume vulgar pentru o atât de înaltă protecție!) se relevau și complicatele stratageme prin care am fost sustrași morții. Iar fiecare dintre aceste întâmplări devenea parte a unui plan gândit pentru noi de Cineva de Sus, pe care nu puteam să nu-l recunoaștem ca pe un dar. Și într-adevăr tot ce mi s-a întâmplat după 1977, binele, ca și răul, l-am privit ca pe un dar primit peste ceea ce ni se cuvenea, un dar pentru care trebuie să fim, desigur, recunoscători, dar căruia, mai ales, trebuie să încercăm să-i găsim sau